

เมื่อสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงต้องอุบัติเหตุพระราชรถว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้เขียน: น.พ.วิบูล วิจิตรวาทการ

ชื่อบทความ: เมื่อสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงต้องอุบัติเหตุพระราชรถคว่ำ

ที่มา: ดิจน ปีที่ ๑๑ (๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๐) : ๒๘-๓๑

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงต้องอุบัติเหตุพระราชรถคว่ำ

น.พ.วิบูล วิจิตรวาทการ

เรื่องพระราชรถของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคว่ำนี้ เป็นอุบัติเหตุร้ายแรงที่คนไทยสมัยนี้ไม่ค่อยได้ทราบกัน เราอ่านรายละเอียดได้จากพระราชหัตถเลขาของสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เอง ซึ่งทรงเขียนถึงพระยามนตรีสุริยวงศ์ และเจ้าหมื่นสรรเพธภักดีราชทูตและอุปทูตไทยประจำกรุงลอนดอน

อ่านแล้วก็ได้รับความรู้แปลก ๆ เพราะสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีสำนวนและวิธีเล่าอธิบายที่แสดงถึงพระปรีชาสามารถอันปราดเปรื่อง ทรงมีความสนพระทัยกับเหตุการณ์ในชีวิตทุกอันที่เกิดขึ้น และบรรยายได้อย่างน่าฟัง

ถ้าจะเปรียบเทียบพระราชหัตถเลขาของพระเจ้าแผ่นดินองค์ต่าง ๆ ที่ได้เก็บรักษาไว้จนทุกวันนี้ บ้านทีกของสมเด็จพระจอมเกล้าฯ นั้น ชาวไทยรุ่นหลังจะรู้สึกว่ามีสำนวนและรสชาติที่น่าตื่นเต็น่าสนใจมากที่สุด

พระลายลักษณ์อักษรฉบับนี้ เริ่มต้นโดยเล่าว่าทรงขับรถม้าด้วยพระองค์เอง ไม่มีสารทึ้ออกจากพระบรมมหาราชวังกับพระเจ้าลูกเธอสามพระองค์ รวมทั้งเจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์ (รัชกาลที่ ๕) ด้วย

ทรงกล่าวว่า ขับรถม้าออกไปนี้ เพื่อทอดพระเนตรชมนาชนสวนที่ท้องสนามหลวง ดูแลกิจการโรงทานนอก ซึ่งผู้เขียนเองก็ไม่ทราบว่า โรงทานนี้หมายถึงอะไร จะเป็นโรงอาหารหรือที่ทำการประกอบบุญกุศลก็ไม่แน่ใจ หลังจากนั้นก็แวะตรวจป้อมปืนอินทรีสวรรค์ ถึงพลบค่ำจึงเสด็จกลับกัน

ในจดหมายนั้น บางตอนทรงกล่าวว่า ‘ตัวข้าขี่ม้าออกไป’ แต่แท้จริงทรงหมายความว่า ขับม้า มิใช่ขี่ม้า เพราะหลังจากนั้นก็อธิบายถึงรถม้าที่พระราชโอรสพระราชธิดาประทับอยู่ด้วย

ผู้เขียนได้อ่านว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงขับรถม้าเอง ก็รู้สึกแปลกใจเต็มทีแล้ว นึกว่าในสมัยโบราณพระเจ้าแผ่นดินเสด็จไปไหน ต้องมีขบวนแห่ใหญ่โตสมพระเกียรติ อีกข้อหนึ่งที่ทำให้รู้สึกข้นในใจ คือสมัยนั้นจะชมสวนชมนา ก็ขับรถไปที่ท้องสนามหลวงได้ สมัยนี้ถ้าไปท้องสนามหลวงก็ได้ชมแต่ตึก ถนน และรถยนต์

พระราชหัตถเลขาที่ เริ่มต้นว่า ใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“จดหมายมายังพระยามนตรีสุริยวงศ์ ราชทูต เจ้าหมื่นสรรเพชญ์ภักดีอุปทูต ให้ทราบวา
เมื่อ ณ วันอังคาร เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เวลาเย็น มีเหตุบังเกิดขึ้นเป็นที่ตกใจมาก ใน
พระบรมมหาราชวังนี้ เวลาบ่ายวันนั้นข้าออกไปดูนาที่ท้องสนามหลวง ตัวข้าขี่ม้าออกไป แต่ลูกข้า
ยังเยวาลักษณ์ ทักษิณา โสมาวดี ชายจุฬาลงกรณ์ ไปบนรถที่ข้าเคยขี่ ครั้นไปถึงที่ท้องสนาม
หลวง ลงคานาคูสวนที่นั่นแล้ว

เมื่อกลับมาตัวข้าไปขึ้นรถกับลูกสี่คนด้วยกัน ขันรถกลับเข้ามาแล้ว หาได้เข้าประตู
วิเศษไชยศรีไม่ เลยลงไปดูการที่โรงทานนอก และดูการที่ป้อมอินทรีสงคราม จะก่อแท่นเป็นที่ยิงปืน
ไปหยุดอยู่ที่โน่นนาน

จนเย็นจนค่ำข้าขึ้นรถกลับมา ลูกสี่คนนั่งบนที่นั่งเต็มหมดจนไม่มีที่นั่ง ตัวข้าเอาข้าง
หลังยันเบาะ เท่าทั้งสองยันพนักหน้ารถ นั่งลอยมา เพราะเข้าของเล็ก ๆ น้อย ๆ ลูกสี่คนหาประทุ
มาเต็มซานหน้ารถ ไม่มีที่นั่งที่ยืน และทางที่ไปนั้น มีแต่จะชักรถเลี้ยวข้างขวาอย่างเดียว ไม่มีทางที่
จะชักรถเลี้ยวข้างซ้าย เพราะฉะนั้นสายถือข้างซ้ายขำรุดอยู่ ด้วยด้ายที่เย็บหนังแถบสายถือที่คล้อง
เหนียวประวีนที่ปากบังเหียนม้าข้างซ้ายนั้น เปื่อยยุ่ยแล้วหาใครสังเกตไม่ ตัวข้าก็ไม่รู้เลย

เมื่อรถตรงเข้ามาตามถนนประตูวิเศษไชยศรี ม้าก็เร็วเข้ามาตามตรง ข้าก็ถือสายถือรวบ
เข้าทั้งสองสาย มือเดียวห่วงไว้เบา ๆ ครั้นกระบวนมาถึงที่ทางเลี้ยว จะไปวัดพระศรีรัตนศาสดา
ราม พวกทหารแห่เลี้ยวเข้าไปข้างนั้นแล้วยืนอยู่ตามเคย ครั้นรถมาถึงมุมทิมสงฆ์ ก็เป่าแตรตีกลอง
ตามเคย ม้าก็กระชอกวิ่งหนักเข้า ข้าเห็นกระชอกหนัก กลัวลูกนั่งบนรถจะคะมาลง จึงรั้งสายถือพร้อม
กันทั้งสองสายรวบอยู่ในมือเดียวนั้นแรงหนักมา ม้าก็เดินเสียงเฉไปข้างซ้ายไม่รอข้าดังประสงค
เพราะสายถือหนักไป ข้างซ้ายข้างเดียวข้างขวาขาดเสียแล้ว ข้าหาเห็นไม่ ด้วยหนังยังเกี่ยวอยู่

ข้าเห็นม้าเดินเขื่อนไปผิดทางข้างซ้าย จึงแก้มึงเหียนข้างขวา ชักหนักมาสายเดียว
ปลายสายแถบก็หลุดออกมา ข้าเห็นแล้ว ก็ร้องให้คนช่วย ก็ไม่มีใครช่วยทัน ข้างรถก็กระทบกับแท่น
ปากกลางต้นไชยพฤกษ์แล้วล้มลง กงข้างซ้ายก็ปืนไปบนแท่นก่อด้วยอิฐหลังคาประทุนรถกระทบ
ปลายรั้วล้มเทมาข้างซ้าย ข้าก็สิ้นที่พึ่งเพราะสายถือขาดเสียแล้ว ไม่รู้ที่จะทำอย่างไร

ตัวข้าก็นั่งลอยนัย แก้วตัวไม่ทันพลัดตกหกตะแคงลงมากับทั้งลูกสี่คนตัวข้ากลัวรถจะทับ
ตาย เอามือขวาดันไว้ รถจึงทับไว้แต่ที่ตะคาก* ข้างขวาแต่แขนซ้ายนั้น ตัวทับลงไปยกขึ้นไม่ได้
รถทับข้างขวากดลงไปกับอิฐเสือกไป แขนซ้ายแลตะคากก็ถลอกซ้ำชอกเป็นแผลบาดเจ็บหลายแห่ง
แต่ตะคากข้างขวาข้ามวมห่อโลหิต กับชายโครงขวานั้น โสมาวดีพลัดตกทับลง จึงเจ็บซ้ายอกเสียด
ไป

แต่ลูกสี่คนที่ตกลงมาด้วยกันนั้น ชายจุฬาลงกรณ์ศีรษะแตกสามแห่งแต่น้อย ลางแห่ง
ฟกบวมบ้าง ยิ่งเยวาลักษณ์เท้าเคล็ดห้อย ยืนในเวลานั้นไม่ได้ ขัดยอกที่สันหลังด้วย แต่มีแผลเล็ก
น้อย โสมาวดีก็มีแผลบ้าง หลังบวมแห่งหนึ่ง แต่ทักษิณาป่วยมากจะเป็นเพราะอะไรทับ ก็สังเกต
ไม่ได้ หลังเท้าขวาฉีกยับเยิน โลหิตตกมากทีเดียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขณะนั้นลูกก็ร้องไห้วันทั้งสี่คน แต่เดชะบุญเทวดาช่วย มาก็หยุดไม่วิ่งไป คนวิ่งตามช่วย ยกรถที่ล้มขึ้นได้ข้าก็ลุกขึ้นวิ่งมาได้ในขณะนั้น ลูกสี่คนก็มีคนมาอุ้มขึ้นได้

แต่ทักษิณชานัน อากาศน่ากลัวมาก โลหิตไหลไม่หยุดสักชั่วท่มหนึ่งต้องแก้ไข แต่หมอว่ากระดูกไม่แตกเป็นแต่เนื้อแหลกเหลวไป ในกลางคืนวันนั้นให้ซักให้กระดูกตัวสันไป แต่แก้ไขมาก็ ค่อยยังชั่วขึ้น

แต่ยิ่งเยาวลักษณะครั้นเอาน้ำมันนวดก็หายแล้ว

โสมมาคือาเจียนออกมาในเวลากลางคืน เป็นแต่เสมหะไม่มีโลหิตให้กินยากก็หายเป็นปกติแล้ว

ชายจุฬาลงกรณ์เป็นแต่หัวแตกสามแห่งแผลเล็ก ๆ

แต่ตัวชานัน ป่วยบ้างที่ตะคากขวาววมข้าห่อโลหิตแห่งหนึ่ง ชายโครงขวายอกเสียดข้าไปแห่งหนึ่ง แต่แขนซ้ายชายสบักซ้ายข้างลงดิน เป็นแผลข้าข้างถลอกบ้างหลายแห่ง แต่มีแผลใหญ่สองแผลข้ามาก เดียวนี้เป็นบุพโพขาวคันไหล แต่ค่อยยังชั่วแล้วไม่เป็นอะไร

ในเหตุอันนี้ ข้ากลัวจะตื่นไปต่าง ๆ ก็ไม่ได้บอกป่วย ออกมาตามเวลาเสมอทุกวัน แลให้มิงานทำบุญสวดมนต์เลี้ยงพระสงฆ์ หล่อพระพุทธรูป มีละคร ข้าก็ฟังสวดมนต์ไปเลี้ยงพระสงฆ์ และดูละครตามปกติ ไม่ได้บอกป่วย แผลหลายแผลก็ใส่เสื้อชอนเสีย หน้าตาแลหัวคืออยู่แล้ว แลเดินได้อยู่แล้วก็ไม่เป็นไรหรอก”

ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่า สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ ทรงมี Analytical Mind แบบ genius จริง ๆ ทรงวินิจฉัยข้อมูลต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน คิดกลับไปแล้วแรกเริ่มว่าตามทางที่เสด็จไปนั้นมีแต่เลี้ยวขวา ไม่มีเลี้ยวซ้าย เพราะฉะนั้นจึงมิได้ทรงใช้บังเหียนข้างซ้ายเท่าไร เลยไม่ทรงทราบว่าจะชำรุดอยู่

แต่เมื่อมาวิ่งกระโชกหนักเข้า มีความจำเป็นจะต้องดึงทั้งสองสาย บังเหียนจึงขาดและหลุด เพราะเหตุใดสายข้างขวาจึงขาดก่อน ผู้เขียนก็ไม่เข้าใจแต่เมื่อขาดข้างหนึ่งแล้ว พอทรงดึงอีกข้าง ก็หลุดออกมาหมดเลย

เมื่อไม่มีสายบังคับม้าก็วิ่งตามสบาย เหมือนรถยนต์ที่พวงมาลัยหักสักประเดี๋ยวเดียวเดียว ราชรถก็แล่นออกนอกทาง ชนต้นไม้ ปีนขึ้นแทนอิฐ แล้วก็พลิกคว่ำ

ระหว่างที่อุบัติเหตุเกิดขึ้นนี้ ทรงมีพระสติที่มั่นคงแน่นอน เพราะสามารถรู้พระองค์อยู่ตลอดเวลา จึงป้องกันมิให้รถนั้นทับจนเป็นอันตรายได้ ส่วนเจ้าฟ้าหญิงและชายสี่องค์นั้น ก็ได้รับบาดเจ็บแผลฟกช้ำดำเขียวไปตาม ๆ กัน

องค์ที่บาดเจ็บมากที่สุดคือ เจ้าฟ้าทักษิณชานัน ซึ่งเป็นแผลที่พระบาทขวาโลหิตไหลไม่หยุด เส้นเลือดใหญ่แบบ Atery คงจะขาดในสมัยโบราณ ไม่รู้วิธีกดเส้นเลือดกัน โลหิตจึงไหลอยู่นานจนกว่าเส้น Artery นั้น จะหดตัวหรือมีเส้นเลือดแข็งมาอุดปากแผลได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความจริงหมอแผนโบราณนี้เก่งไม่หยอก ไม่มีเครื่อง x-ray ถ่ายก็ยังไม่บอกได้ว่า กระจกไม่หัก ส่วนเวลากลางคืน เกิดชักกระตุกตัวสั่นไปนั้นผู้เขียนซึ่งเป็นหมอสมัยใหม่เอง ก็นึกไม่ออกว่าเพราะเหตุใด หากเสียโลหิตมาก ความดันโลหิตต่ำ เข้าใกล้ภาวะ shock ก็มักจะอ่อนเพลียหมดแรงนอนนิ่ง หากมีเชื้อโรคเข้าแผล ก็อาจเกิดไขจับสั่นขึ้นได้ แต่อาการชักกระตุกนั้นตรงกับที่ฝรั่งเรียกว่า Convulsion ซึ่งจะต้องวินิจฉัยว่า เป็นเพราะพระเศียรกระทบกระเทือน จากการกระทบกับราชรถหรือพื้นดิน จนมันสมองฟกช้ำหรือมีเส้นโลหิตแตกในสมองจึงมีภาวะ Seizure หรือ Convulsion เกิดขึ้นได้

ในสมัยโบราณไม่มีการผ่าตัดดูดเลือดที่คั่งในสมองออก ผู้ใดสมองฟกช้ำหรือมีเส้นโลหิตแตก ก็ได้แต่พักฟื้นไม่หายก็ตาย แต่เคราะห์ดีที่หมอแผนโบราณรักษาเก่ง พระอาการจึงดีขึ้นและในที่สุดก็คงพันภัย

การอาเจียนของเจ้าฟ้าหญิงโสมวดีนั้น เป็นแบบไม่มีโลหิตเจือปนอยู่ ตามที่สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสังเกตไว้ด้วยพระปรีชาสามารถ เพราะหากอาเจียนมีโลหิตปนอยู่ด้วย ก็แปลว่ากระเพาะอาหารฟกช้ำหรือแตกขาด

ส่วนอาเจียนแบบไม่มีโลหิตนั้นเกิดขึ้นเพราะสมองกระทบกระเทือนแบบที่เรียกกันว่า Cerebral Concussion สมองบวม ความดันในสมองสูงขึ้น ทำให้ปวดศีรษะและอาเจียน

องค์พระเจ้าแผ่นดินเองนั้น ทรงมีบาดแผลใหญ่สองแห่ง ที่คงจะเป็นดิน และมีได้รับการล้างให้สะอาด จึงเกิดเชื้อโรคเข้าแผล จนเป็นหนองไหลออกมา ดังที่ทรงกล่าวไว้ว่า 'แต่มีแผลใหญ่สองแผลช้ำมากเดี๋ยวนี้เป็นบุพโพขาวคั้นไหล'

ความจริงแผลที่มีเชื้อโรคเข้าและอักเสบจนน้ำหนองไหลนี้ เป็นอันตรายยิ่งนัก เพราะในสมัยนั้นไม่มียาปฏิชีวนะสำหรับฆ่าแบคทีเรีย ตัวเชื้อโรคสามารถออกลุกลอกออกหลาน และแผ่กระจายไปสู่ส่วนอื่นของร่างกายจนเป็นอันตรายต่อพระชีพได้ แต่เคราะห์ดีที่ยังมีบุญญาภิหารแรงกล้า และมีสุขภาพความต้านทานดียิ่ง จึงทรงสามารถรักษาแผลให้หายได้ โดยไม่ต้องใช้ Antibiotic เช่น Penicillin หรือ Erythromycin มาช่วยฆ่าเชื้อโรค

เกี่ยวกับเรื่องบุญและกรรมของมนุษย์แต่ละคนนี้ สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพิจารณาหลังจากอุบัติเหตุที่ต่อไปว่า แม้แต่พระเจ้าแผ่นดินก็มีทั้งบุญและกรรมติดตามพระองค์อยู่เสมอ ในกรณีนี้บุญที่พระองค์ได้ทรงสร้างไว้ มีอำนาจเหนือกรรม จึงทำให้ทรงรอดพ้นอันตรายมาได้ ทรงกล่าวต่อไปว่า

“ตัวข้านี้คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อก็ดี ถึงจะไม่สู้มีใครรักก็คงมีคนรักบ้าง เหมือนท่านผู้อื่นบางที่ว่าคนรักมากแล้ว ก็มีคนชังบ้างเหมือนกันฉันใด เมื่อจะว่าในการที่ไม่เป็นวิสัยมนุษย์แล้ว ถึงผีสังเทวดาที่ชังข้าก็จะมีรักข้าก็จะมีกรรมง

ถ้าใครมีบุญแล้วก็จะไม่มีแต่บุญไปที่เดียวจะมีบาปบ้าง ใครชะดาราดีแล้วก็มีที่ร้ายบ้าง ตัวข้าถึงจะมีบาปมาก ก็จะมีบุญบ้าง ชะดาไม่ดีแล้วก็มีที่ดีบ้าง จึงได้เป็นเจ้าแผ่นดิน อยู่ให้คนหนึ่งแข่งนอนแข่งมาหลายปี จนคนที่แข่งตายไปก่อนก็จะมี หัวล้านไปก่อนจะมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะว่ามีเหตุทั้งนี้เพราะบุญท่านผู้อื่นทับ ผีสางเทวดาของท่านผู้อื่นมาตัดบังเหียนมาเสีย บุญของข้าก็ยังคงได้อยู่ ผีสางเทวดาที่ยังรักข้าอยู่ก็ช่วยข้ามาจึงไม่วิ่งไป รถมึงไม่ได้ทับข้าแลลูก ข้าให้เป็นอันตราย ถ้าเจ็บมากจนเสียราชการ

ข้าจึงขอบใจในเทวดาที่ช่วยข้าหนักหนา ได้ตั้งการสังเวทแลทำบุญบูชามีละครฉลอง เหตุนี้บังเกิดมีก็ไม่เป็นอันตรายอะไรแก่ข้าหนัก ข้าคิดว่าชะรอยเทวดาจะบันดาลพอให้เป็นเหตุให้ได้ เห็นใจคนต่าง ๆ ใครจะซื้อตรงถาลอกแลกคืดลึกลึก ๆ ดันอย่างไรก็ได้รู้จักครั้งนี้ให้เห็นใจขาวใจดำ ขลาดใจกล้าต่าง ๆ ข้าขอบใจเทวดาอารักษ์หนักหนาทีเดียว”

จากนั้นไม่นาน ก็มีพระราชหัตถเลขาอีกฉบับหนึ่งถึงเจ้าหมื่นสรรเพชภักดี ทรงกล่าวว่า เป็นไข้หวัด ครั้นเนื้อครั้นตัวปวดพระเศียร และเจ็บแปลระบบ ผู้เขียนพิจารณาพระอาการต่าง ๆ ที่ ทรงเล่าในจดหมายนี้ ก็ไม่แน่ใจว่าเป็นไข้หวัด หรือเชื้อโรคที่เข้าสู่แผลใหญ่สองแผล จนเป็นหนองชั้น ไหลออกมา นั้น จะเริ่มแผ่กระจายไปสู่ส่วนอื่นของร่างกาย พระราชหัตถเลขาฉบับนี้ เริ่มต้นว่า

“พ่อเพ็ง ข้าเองตั้งแต่วันศุกร์เดือน ๑๐ แรม ๑ ค่ำ ป่วยเป็นไข้หวัดลง ครั้นวันเสาร์เดือน ๑๐ แรม ๒ ค่ำ กลางคืน ให้ครันตัวมากขึ้น ปวดศีรษะจับหนาว ๆ ร้อน ๆ ครั้นวันอาทิตย์ วัน จันทร์ แรม ๓ ค่ำ ๔ ค่ำ เดือน ๑๐ ให้จับเชื่อมมัวทั้งกลางวันกลางคืน ไม่ใคร่จะได้ตื่นปรกติดอยู่ แผล เจ็บที่ชายโครงขวาถูกตักทับเมื่อรถถล่มนั้น พลอยกำเริบเพราะไข้เส้นเจือพิษ ให้ระบมมากกว่าเป็น ไข้หวัดก่อน ๆ พี่น้องเจ้านายแลท่านขุนนางท่านตกใจ สงสัยว่าจะเป็นเพราะเจ็บข้าวันนั้น

คุณศรีสุริยวงศ์คิดจะให้กินยาถ่ายแบบแรง ๆ ปิดโลหิตภายใน แต่ข้ากลัวอยู่ จะถูกยา ร้อนในกำลึงพิษไข้เจืออยู่ ข้าคงไม่ยอมกิน

กรมหลวงสรรคศิลป์ให้กินยาหอมวิปาศิบบ้อย ๆ หนัก บิดอุจจาระไปสองวัน คือวันจันทร์ วันอังคาร แรมสี่ค่ำ ห้าค่ำเดือนสิบ ให้เสียดแตกข้างจ่าระมากหนัก หมอคิดจะให้ฉีดยาชักอุจจาระแต่ ข้าไม่ยอมไม่เคยเอาอะไรใส่ทางทวาร ข้าก็กินยาหลอหลอ หลวยเม็ดแล้วก็ไม่ออก ข้าจึงเอาดีเกลือ ละลายน้ำกินกับน้ำชาเข้าไปหลายถ้วย

ต่อวันพุธ เดือน ๑๐ แรม ๖ ค่ำ

หายหมด

วันพฤหัสบดี เดือน ๑๐ แรม ๗ ค่ำ ข้าก็ออกข้างหน้าเวลากลางวัน ขุนนางเจ้านาย ตื่นกันเข้ามาเฝ้าเหมือนวันก่อนหน้า เวลาค่ำ ข้าก็ออกโดยปรกติ เป็นว่าหายแล้ว แต่ชายโครงยังเจ็บ เสียดอยู่เล็กน้อย เห็นจะเป็นแต่เส้นเคล็ดไม่เข้าถึงกระดูกดอก เพราะไม่มีบวมแลช้ำดำแดงอะไรเลย จะเป็นเส้นเคล็ดขัดเท่านั้น จะประคบแลรีดน้ำมันก็จะหายไปดอก พ่อเพงอย่าวิตกเลย

ทักษิณชาลูกข้าก็ค่อยยังชั่วแล้วแต่ยังเดินไม่ได้ กับบางเวลาข้างเท้าแลขาข้างคืออยู่นั้น สั้นระทกไป เขาว่าเป็นเพราะเทพจรไม่เสมอกันทั้งสองข้าง ข้างหนึ่งเจ็บเป็นแผลใหญ่อยู่ เทพจรเดิน ไม่สะดวก จึงกลับมาลงเดินข้างหนึ่งแรงไปกว่าข้างหนึ่ง การก็จะไม่เป็นอะไรดอก เมื่อแผลหายแล้ว อาการก็เป็นปรกติ”

การทรงพระประชวรครั้งหลังนี้ ผู้เขียนค่อนข้างจะแน่ใจว่ามีได้ทรงเป็นหวัด เพราะมิได้ กล่าวถึงเจ็บพระเศียร คัดพระนาสิก มีน้ำมูก หรืออาการไอ

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นบุคคลที่อธิบายทุกสิ่งทุกอย่างละเอียด หากมีพระอาการเหล่านี้ ก็จะกล่าวถึงเป็นแน่ แต่ในการประชวรครั้งนี้ ทรงบอกแต่ว่า มีไข้ขึ้น ครั้นเนื้อครันตัวปวดพระเศียร เจ็บแปลระบมเพราะไข้เจือเส้นพิษ และไม่ถ่ายอุจจาระ ทั้งนี้เป็นเพราะตัวแบคทีเรียเชื้อโรคที่เข้าสู่บาดแผลใหญ่สองแห่ง จนเกิดเป็นหนองขึ้นนั้น กำลังแผ่กระจายไปสู่ส่วนอื่นของร่างกาย

ความจริงพระองค์ทรงพระปรีชาสามารถฉลาดเฉลียวรู้ดีว่าผู้อื่น หากยอมเสวยยาถ่ายแรง ๆ ที่ท่านเจ้าคุณศรีสุริยวงศ์แนะนำ หรือยอมให้ฉีดน้ำซักอุจจาระเข้าทางพระทวารแบบที่สมัยนี้เรียกกันว่า Enema ก็จะไม่มีความประโยชน์อะไรเลย ซ้ำจะทำให้อ่อนเพลียแรงลดน้อยลงไปอีก

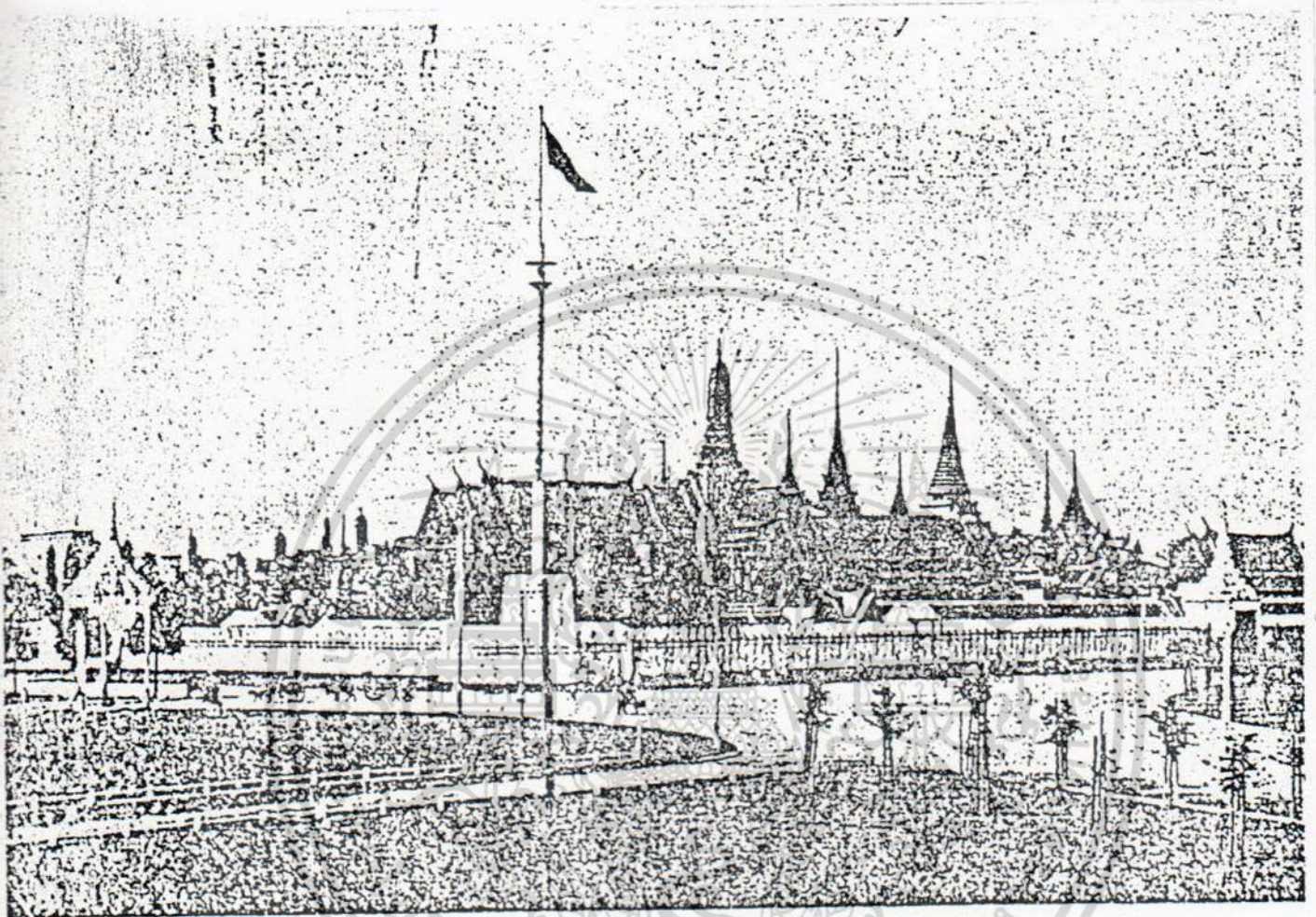
การที่ทรงรักษาพระองค์เอง โดยผสมน้ำดีเกลือกับน้ำชาดื่มวันละหลายถ้วย และพักผ่อน ปล่อยให้ภูมิคุ้มกันของร่างกายต่อสู้กับเหล่าเชื้อโรคทั้งหลาย มีผลให้ทรงชนะโรคภัยและหายขาดจากการประชวรได้ในที่สุด

ส่วนเจ้าฟ้าทักษิณชานันท์ เข้าใจว่าสมองจะกระทบกระเทือน หรือมีเส้นโลหิตในมันสมองแตก จึงเป็นอัมพาต หรือ Paralysis เดินไม่ได้ ส่วนอาการชักกระตุกที่ขา และเท้าข้างหนึ่งนั้น เรียกว่า Focal Seizure ซึ่งมีสาเหตุมาจากความบอบซ้ำของสมองส่วนที่บังคับกล้ามเนื้อในขา

พระอาการต่าง ๆ ของเจ้าฟ้าทักษิณชานันท์ ไม่มีวิธีการรักษาใดในสมัยโบราณ นอกจากพักผ่อน เมื่อวันเวลาผ่านไปก็จะกระเดื่องขึ้นทุกที หรือไม่ก็ทรุดลงจนสิ้นชีวิตไป

ในกรณีของเจ้าฟ้าทักษิณชานันท์ ผู้เขียนไม่ทราบดีว่า พระอาการภายหลังเป็นอย่างไร เพราะได้พยายามสืบตรวจในพระลายลักษณ์อักษรฉบับหลัง ๆ ที่มีถึงเจ้าหมื่นสรรเพชญ์ภักดี ก็ไม่ปรากฏว่าทรงกล่าวถึงอีก

เหตุการณ์เรื่องพระราชรถคว่ำ อุบัติเหตุอันร้ายแรงของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าฟ้าทั้งสี่พระองค์ จึงจบลงเพียงเท่านี้

พระบรมมหาราชวังในสมัยกลางรัตนโกสินทร์ไม่มีรถยนต์ มีแต่รถม้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้